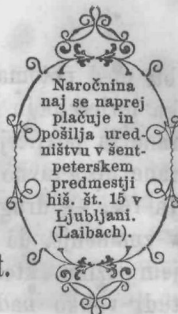

Izhaja 1. dné
v mesecu in
veljá za vse
leto 2 gl. 40 k.
za pol leta
1 gl. 20 kr.
Po pošti: za
vse leto 2 gl.
60 kr., za pol
leta 1 gl. 30 kr.

VERTEC.

Naročnina
naj se naprej
plačuje in
pošilja ured-
ništvu v šent-
peterskem
predmestji
hiš. št. 15 v
Ljubljani.
(Laibach).

Časopis s podobami za slovensko mladost.

Štev. 9.

V Ljubljani 1. septembra 1871.

Leto I.

Plačilo miloserčnosti.

Ko so se upokojile po naših krajih razsajajoče francoske čete, zginil je tudi ž njimi vred strah in trepet pred sovražno roko iz naše dežele. Zopet je posijalo našim pradedom solnce zaželenega miru ter jelo razgrevati žalostna in poterta serca in razjasnevati mračna čela, da so dobila zopet prejšnjo jasno podobo. A nasledki sovražnikovih stopinj so se ohranili še dolgo časa. Poteptana in pomendrana polja niso mogla koj tako obilo roditi kakor poprej, drevje je bilo poškodovano, plotovi raztergani, tu pa tam je bilo videti tudi pogorišče kake posamezne hiše ali pa tudi celih vasi. Kar je pa bilo še veliko strašnejše, je to, da so ležala ob cestah in potih čestokrat mrtva trupla v bitvi ranjenih vojakov, kateri niso koj v boji umerli, ampak še le med potoma, ter so bili iz vozov kar naravnost tje za plotove pometani. Vse take francoske vojake so naši očetje pokopali, kakor se za pravega kristjana spodobi. Tudi so včasih našli med mrtvimi še kakega živega vojaka, ki je zavoljo ran obležal ter ni mogel več naprej. S takimi so jako miloserčno ravnali; vsaj so bili, čeravno sovražniki, vendar njihovi bližnji in božja zapoved velevala, da moramo svojega bližnjega ljubiti, kakor samega sebe.

Lep izgled take miloserčnosti nam daje sledeča povest, ki se je ravno tačas prigodila.

Nekega jutra gredó oče Martin s svojo petnajstletno hčerko Marjetico v bližnjo cerkev k sv. maši. Ko prideta iz pész pota do kolovozne ceste, zagledata v nekej jami, ne daleč od ceste, kopico mrtvih Francozov. Solzé se jima vternejo iz očes pri tem pogledu in neka groza ju prešine. Oče vzamejo po lepej starej kmečkej navadi klobuk s širokimi krajci raz glave, se pobožno pokrižajo in izmolijo „očenaš“ za duše mrtvih vojakov. Enako je storila tudi hčerka. Med tem, ko tako gledata v jamo, zdi se jima, kakor bi se bilo nekaj zmežilo. Neverjetno se spogledata, potem pa obrneta zopet oči v jamo. Zopet se kopica zmeží. — „Za božjo voljo,“ reče hčerka, „tukaj med mrtvimi vojaki mora biti pa še kateri živ; le urno stopite oče doli k jami, da ga poiščete.“ Oče to storé in kmalu zapazijo v sredi med mrtvimi vojaki enega, ki je bil še živ. Bil je čisto pri zemlji, in berž ko ne, je

bil mod potoma le omedlel, v hladnej zemlji se je pa zopet okrevael. Urno ga izvlečejo in spravijo na svoj dom. Tu ga položé v posteljo, mu izperó rane in pokličejo zdravnika. Ko zdravnik ranjenega vojaka ogleda, reče, da rane niso ravno tako nevarne, pa da se bo ranjenec v kratkem zopet zavedel. In rés, — drugi dan je začel vojak že gledati okrog sebe ter se preobračati v znamenje, da se zaveda. Kmalu je začel tudi govoriti, to se vé, da v ptujem jeziku, ktereга priprosti kmečki ljudjé niso razumeli, kar bi jim bilo tudi veliko nadlege delalo, ako bi ne bili domači gospod župnik zmožni francosčine. Gospod so vojaka vsak dan obiskali in se ž njim pogovarjali, ter so bili na ta način izrazovatelj med vojakom in miloserčnim Martinom, da mu je vedel s čim postreči. — Vojaku je vidno od dne do dne bolje prihajalo, in preden je minulo leto, stal je zopet čverst in terden na nogah. Iz začetka je bil bolj slaboten in je le v sobi prebival, pozneje pa, ko je postajal čverstejši in krepkejši, hodil se je tudi pod milo nebó sprehajati. Med svojo boleznijo se je privadil tudi nekoliko slovenščine ter se je z očetom Martinom in domačimi vsaj za silo pogovarjal.

Bil je, kolikor so Martinovi sodili, prav prijazen, bogaboječ in usmiljen človek. Tudi za kako majhno delo je rad poprijel, kakor n. pr. prejo motati in jo v klopčiče zvijati, koruzo luščiti itd., čeravno se mu je pri vsakem delu prav lahko poznalo, in kakor je tudi sam večkrat pripovedoval, da ni nikoli kmečkih del opravljal. V kratkem so se Martinovi ž njim tako seznanili in spoprijaznili, da so bili kakor stari znanci; vedno bi ga bili radi pri sebi imeli.

Toda približal se je za vojaka čas, da se podá na svoj dom; kajti zdrav je bil zdaj popolnoma in pripraven za daljno pot. Težko je že pričakoval one srečne ure, da bi zopet vidil svoje ljube starše. Bog vé, ali še živé, ali jih je znabiti že nemila smert pokosila! Pa tudi svoje brate, znance, prijatelje in sorodnike bi po dolgej ločitvi zopet rad z veseljem objel.

Nekega večera naznani torej svojim dobrotnikom Martinovim, da se bo napravil prihodnje jutro na pot. Vsem je bilo, ko to slišijo, težko pri serci. Skuševali so ga pregovoriti, da naj vsaj še nekaj časa ostane, ker ga bodo jako težko pogrešali. A vojak jim zavoljo mnogih vzrokov ni mogel želje izpolniti. Rekel je namreč, da je pri svojem odhodu zapustil očeta bolehnega in v pismu, ki ga je lani k vojakom dobil, prejel je žalostno sporočilo, da je očetu zmërom hujše, pa da naj se podviza kmalu domu priti, ker bi ga oče še enkrat radi videli, preden umerjejo. Od tistihmal ni dobil več nobenega pisma in zdaj ne vé, ali oče še živé, ali je znabiti že krije zelena trava na pokopališči. Ako bi se k njegovej največej žalosti to poslednje bilo zgodilo, rad bi še vsaj mater živo videl.

Ko Martinovi te vzroke slišijo, niso vojaka več priderževali, ampak mati Martinovka so mu koj začeli pripravljati za potovanje potrebnih reči, kolikor se je pri njihovej revščini storiti moglo.

Drugi dan je bilo prav prijazno jutro. Že pred solnčnim vzhodom vstane vojak in gré z Martinovimi v cerkev, da bi se Bogu za prijeto zdravje

in podeljene mu dobrote primerno zahvalil in se angelju varhu priporočil za daljno in težavno pot. Le mati Martinovka so ostali domá ter pripravljali zajuterk. Po maši gré vojak v farovž, da se poslovi od gospoda župnika, kateri so mu tudi nekoliko denarja za pot dali. Pri Martinovih so potem za odhod vsi domači z vojakom vred skupno zajuterkovali. Nobenemu ni jed dišala, kajti danes so morebiti zadnjikrat z vojakom pri mizi skupaj sedeli in potem berž ko ne nikdar več. Kaki občutki pa človeka pri takej priložnosti obdajajo, si vsak lahko sam misli, a s peresom popisati se ne dá.

Po zajuterku začne vojak jemati slovó od svojih dobrotnikov. Najpred od Martina, ki mu je življenje otél, potem od njegove dobre žene, ki je tudi veliko med njegovo boleznijo terpela, in tako zaporedoma do najmlajšega otroka. Britke solze tečejo vsem po licih; bilo je več joka, nego govorenja. Naposled se še poljubijo, stisnejo si prijateljsko rokó ter se ločijo z zadnjim pozdravilom: „Z Bogom! — Srečno!“

* * *

Preteklo je po tej dogodbi komaj eno leto. A dosti se je spremenilo v tem kratkem času. Miloserčnemu Martinu je pogorela ravno na vseh vernih duš dan hiša in ž njo vred skorej ves za zimo pripravljeni živéž. Le hlev in skedenj sta še ostala. Siromák si je moral zdaj drugod strehe in živéža za svojo družino iskati. Pa kaj si je hotel; vdal se je v voljo božjo ter večkrat izdihnil: „Bog je dal, Bog je vzel. — Sreča na zemlji je nestanovitna.“

Približeval se je božič. Vse se je veselilo lepih praznikov, le Martinovi, ki so sedaj pri sosedu v stranskej izbi prebivali, niso jih bili nič kaj veseli, kajti veselje jim je grenila revščina, v katero so tako naglo zabredli. — Pa stari pregovor pravi: „Kjer je največa sila, tam je roka božja najbolj mila.“ Ta pregovor je veljal tudi za Martinove. — Ravno na sveti večer, ko klečijo vsi okoli mize in molijo „rožni venec“, poterka nekdo na vrata. Oče Martin odložijo „paternošter“, vzamejo lešerbo iz mize in gredó gledat, kdo je zunaj. Bil je sél iz bližnjega mesta, ki je prinesel zapečatenó pismo iz pošte. Pismo je bilo na Martina.

Ko Martin razpečati pismo, najde v njem za pet sto goldinarjev denarja in listek, v katerem je bilo to-le zapisano:

Dragi Martin!

Priložene denarje Vam darujem v znamenje svoje serčne zahvale za tako velike dobrote, ki ste je meni skazali. Ako bi imel več, dal bi vam več. Ker vam torej vaših dobrot vredno poplačati ne morem, vzemite to mervico za dobro, vsaj boljše plačilo vam bo dal Bog. — Domá sem pri svojem dohodu našel očeta in mater živo; zdaj so mi pa oče pred tremi meseci umerli in jaz sem postal na očetovem domu gospodar. Vedno sem in bodem

vaš

najhvaležniši
Ljudevit Turgot.

Blizo Orleana decembra meseca 1811.

Ko Martin to prebere ni vedel ali je resnica, ali so sanje. Še le ko vidi, da ga je vsa družinica okoli in okoli obsula, da se z lastnimi očmi prepriča o resnici nepričakovane sreče, zavedel se je popolnoma ter je začel

na glas se zahvaljevati Bogu in svojemu dobrotniku Ljudevitu, ki zdaj v daljnjej deželi, v svojej domačiji, zopet srečno in veselo živi. Od samega veselja ni vedel, kaj bi storil, da bi to veliko darilo svojemu dobrotniku vsaj nekoliko povernil. Mislil si je, nič nimam in ko bi tudi kaj imel, vsaj bi Ljudevit tako ne hotel nič vzeti od nas, kteremu so vse naše poprejšne reve in nadloge dovolj znane. Zatorej molili bomo za-nj, in koj danes pojedemo iz tega namena v cerkev.

Približala se je polnoč. Vsa Martinova družina gré praznično opravljena v cerkev ter se zahvaljuje v gorečej molitvi dobrotljivemu Bogu in ga prosi naj podeli dobrotniku Ljudevitu vse dobro na tem in na unem svetu.

Ko pridejo od polnočnic domu, nagovoré oče Martin svoje otroke takole: „Glejte, ljubi moji otroci! Včeraj o tem času se nam še sanjalo ni, da nam boše dobrotljivi Bog po Ljudevitu tako veliko dobroto naklonil. Bili smo še v velikih skerbéh, kako bomo obhajali božične praznike, kje si bomo poiskali prihodnje stanovanje, kajti pod ptujo streho nam ne kaže dolgo ostati, s čim se bomo čez dolgo zimo preživeli, kje obleko in obutal vzeli itd. A vse to je naš nebeški Oče drugače obrnil in nam za majhno dobro delo, katero smo revnemu vojaku skazali, veliko plačilo podaril. Bodimo torej vedno hvaležni Bogú in našemu dobrotniku Ljudevitu. Učite se pa tudi iz tega, da včasih že na tem svetu za majhno dobroto veliko plačilo prejmemo, ako pa na tem svetu ne, dobimo gotovo še veliko večje plačilo na unem svetu — v nebesih.“

Bukovski Tone.

Skušnja.

Kilijan, ubog dijak, potuje na šolske počitnice domú in prenoči v nekem mlinu. Gola klop v spodnjem sobi mu je bila postelj. O polnoči se prebudi in sliši zraven sebe na steni nekaj pikljati. Ožré se in vidi, da je sreberna urica, ki visi na steni in jo luna kaj lepo obséva.

Sreberna ura ga je zeló mikala, misli jo pobasati in skoz okno se zmuzniti, ali vést ga opominja: Ne kradi! Želja lepo uro imeti prihaja zmiraj večja; pa Kilijan, da bi se premagal, skoči mahoma iz klopi, splazi se skoz okno in — odide.

Ko je bil nekoliko sto korakov daleč, ga sreberna ura v drugič mika in vabi; žal mu je, da je tako lepo uro pustil na steni in že se je mislil nazaj poverniti. Pa vést ga zopet opominja; Kilijan jo posluša, premaga skušnjava in serčno maha naprej.

Mesec zatone za goró in nastala je strašna temá. Kilijan zgreší pot, zabrede v neko mčvirje, a naposled vendar dospé do nekega hribca. Truden se vleže na hribcu in kmalu prav sladko zaspi. V jutro zgodaj ga pa neko čudno krokanje zbudi in ko oči odpré, spreleti ga strah in groza.

Ležal je pod vislicami, na kterih je visel razbojnik in cela tropa krokarjev se je pasla na njem. Zdélo se mu je, kakor bi slišal neki notranji glas,